

Anmeldelse

JØRGEN PODEMANN SØRENSEN, *Det gamle Ægyptens religiøse litteratur – Fra Pyramideteksterne til Hermes Trismegistos*, Forlaget Univers, Højbjerg 2013, 237 sider.

Jørgen Podemann Sørensens (JPS) bog er tænkt som en indførende håndbog i det gamle Ægyptens religiøse litteratur. JPS er lektor i religionshistorie ved Københavns Universitet og har specialiseret sig i den ældre ægyptiske religionshistorie. Han har udgivet en lang række artikler og bøger om emnet, hvoraf den her anmeldte bog er seneste skud på stammen. Bogen er en stærkt omarbejdet og udvidet udgave af en tidligere udgivelse fra 1999, *Det Gamle Ægypten – Religiøse Tekster*. Flere oversatte tekster er kommet til, og bogens indledende del er udvidet. Bogen dækker et bredt kronologisk spænd fra de ældste pyramidetekster fra ca. 24. årh. fvt. til den hermetiske litteratur fra omkring 1.-2. årh. evt. Den omhandler mange af de forskellige tekstgenrer, der findes inden for den religiøse litteratur i oldtidens Ægypten, og skal således give et bredt overblik over et stort tekstkorpus.

Bogen består af to overordnede dele. Første del er en generel indføring i det gamle Ægyptens religiøse litteratur, anden del er et udvalg af disse tekster i dansk oversættelse. Bagerst i bogen finder man desuden et nyttigt leksikon over vigtige navne og begreber fra bogen, samt en tidstavle der giver et hurtigt periodisk overblik. Bogens første, indførende del udgøres af kapitler, der dels er tematisk, dels kronologisk opbygget: tematisk, da hvert kapitel omhandler en særlig form for tekster såsom pyramidetekster, tempellitteratur etc.; kronologisk, fordi disse kapitler er ordnet efter, hvornår denne litteraturtype først blev anvendt. Disse kapitler er opdelt under to hovedafsnit, *Den klassiske ægyptiske religions litteraturformer*, og *Ptolemær- og Romertiden*. Denne inddeling understreger JPS's idé om at vise litteraturens udvikling gennem tid samt den ændring, der skete, da Ægypten i hellenistisk tid kom under fremmed herredømme. Disse kapitler om de forskellige teksttyper indledes med en redegørelse for den pågældende genres tilblivelses- og brugskontekst, dvs. fra hvornår typen af tekster først blev taget i brug, af hvem og i hvilke sammenhænge de blev anvendt. Mange af Ægyptens religiøse tekster var illustreret med billeder, en sammenhæng JPS lægger stor vægt på: gennemgangen af teksterne er således rigt illustreret både for at støtte tekstgennemgang og analyse og for at fremhæve det tætte forhold mellem billeder og tekst.

Bogens første kapitel adskiller sig lidt fra de øvrige, idet det omhandler den ægyptiske mytologi og nogle af de grundlæggende tanker, der gjorde sig gældende inden for den gamle ægyptiske religion. Kapitlet omhandler således ikke, som de øvrige, en bestemt tekstgenre, men fungerer som en indledning til resten af bogen. Det mytologiske stof er jo netop det, mange af de religiøse tekster trækker på og udspringer af, og der bliver hyppigt henvist til informationer fra dette kapitel i resten af bogen.

Bogens anden del er et tekstudvalg, hvor der findes oversatte tekster inden for hver af de genrer, der er blevet gennemgået i den indledende del. Denne del af bogen er opbygget parallelt med bogens første indførende del, således at hvert kapitel omhandler en ny genre af den religiøse litteratur, kronologisk opsat så de følger kapitlerne i første del. Tekstudvalget er med sine 126 bogens mest omfattende del og giver et godt indblik i religionens originale tekster. Alle tekster med undtagelse af sarkofagteksterne, som er oversat og kommenteret af Gertie Englund, er oversat af JPS selv. Før hver tekst er en kort præsentation af den oversatte kilde, som giver et overblik over handlingen, samt information om datering og brugskontekst. Teksterne er yderligere forsynet med fodnoter, som uddyber og forklarer udvalgte passager. Dette kan være både supplerende, historiske fakta, geografiske præciseringer eller kommentarer til, hvordan passagen skal tolkes og forstås. Som den første, indførende del af bogen er også tekstudvalget ledsaget af figurer, der viser de illustrationer, der også var en del af de originale ægyptiske tekster.

Bogens to hovedafsnit virker på en og samme tid tæt forbundet og meget opdelt. Selve idéen om at have en indførende, generel del om litteraturen først og dernæst eksempler på denne litteratur er selvfølgelig oplagt og på mange måder frugtbar: Teksterne er, selv oversat til dansk, vanskelige at forstå uden en ordentlig kontekst og en forståelse for nogle af de grundlæggende forestillinger i den gamle ægyptiske religion, og en ordentlig introduktion til litteraturen er på den måde helt på sin plads. Omvendt er der så væsentlige overlap i de to dele, at de kan komme til at virke som to sider af samme sag. Bogens første, indførende del indeholder som nævnt mange tekststykker, som bliver brugt som eksempler på den gennemgæede tekstgenre. Dette gør, at bogens anden del, selve teksterne, som trods alt fylder størstedelen af bogen, kommer til at virke som et stort og omfattende appendiks til bogen. Tekstudvalget er for sin del også ledsaget af korte, introducerende afsnit, som udfylder samme funktion som bogens indførende del om end i langt mindre omfattende grad. Af denne årsag kommer bogens to dele til at fremstå som to separate enheder, hvor man er lidt i tvivl om bogens primære fokus.

Bogens første, indførende del er som tidligere nævnt den del, som er udvidet mest i forhold til JPS's tidligere udgivelse fra 1999, og den fylder nu 87 sider. JPS gør meget ud af at kontekstualisere litteraturen og forbinde den med den ægyptiske verden og religion som helhed, og der bliver således hyppigt inddraget andre aspekter end de rent litterære, såsom betydningen af ritualer over for overbevisninger og

dogmer, templet og kulten, internationaliseringen i den hellenistiske periode med udbredelsen af ægyptiske guddomme til den græsk-romerske verden etc. En af de ting som JPS fremhæver som centralt for den gamle ægyptiske religion, er den regenerative cyklus med den tætte sammenhæng mellem urtid og nutid, liv og død. Disse tankers genspejling i litteraturen understreges på tværs af de forskellige kapitler, hvilket fungerer som en form for rød tråd, der binder indføringen af kapitlerne sammen. Der er også et ekko af denne tanke i JPS's opdeling af bogens indførende del i hhv. det klassiske Ægypten og det ptolemæerske/romerske Ægypten, idet den senere litteratur bygger på den ældre og nyfortolker og viderefører den, akkurat som nutiden skal genskabe urtiden.

På nogle punkter fungerer bogens første del næsten som en indføring til Ægyptisk religion generelt omend med fokus på litteraturen. Dette, særligt kombineret med det brede kronologiske spænd, er selvsagt et stort emne at dække på bare 87 sider, og projektet har da også sine svagheder. Indføringen fremstår enkelte steder lidt rodet og flyvskt, og der er et stort fokus på den detaljerede analyse af teksteksemplernerne, som gør, at man til tider mister overblikket. Én ting, jeg som læser særligt savner, og som til dels kunne have afhjulpet dette problem, er en egentlig indledning. Bogen er forsynet med et kort forord, men en indledning hvor forfatteren beskriver bogens mål og tanken bag den og dens opbygning havde været yderst behjælpeligt. Disse mangler til trods fremstår den indførende del dog fint sammenhængende og dækkende, og man føler, at man har fået et godt indblik i den ægyptiske litteratur og dens udvikling over en lang tidsperiode.

En af bogens forcer er desuden den gennemgående brug af billeder. Billederne er en god støtte til gennemgangen og analyserne af teksterne, og de understreger den tætte sammenhæng mellem tekst og billede i det gamle Ægypten. Det gør, at man som læser føler, at man kommer lidt mere ind under huden på religionen og dens tankegang. JPS inddrager desuden ofte paralleller til andre religioner i sin gennemgang, og sætter fænomener ind i en bredere, religionsfænomenologisk kontekst. Disse sammenligninger placerer den ægyptiske religion i en større sammenhæng med andre religioner og øger forståelsen for fænomener, man ikke har noget umiddelbart kendskab til, ved at sammenligne dem med mere kendte, fx kristne praksisser.

Bogen er skrevet på dansk i et letforståeligt sprog og udgør derfor et godt alternativ til den ellers hovedsageligt engelsk- og tysksprogede litteratur om ægyptisk religion og dens litteratur. Alt i alt er bogen et ganske udmærket indførende værk til den ægyptiske litteratur, som henvender sig til både studerende på religionsvidenskab, samt alle der har en interesse i det gamle Ægypten. Den giver et godt overblik over det gamle Ægyptens store og varierede religiøse tekstkorpus og er et godt springbræt til videre læsning om emnet.

*Caroline Elisabeth Fisker, stud.mag,
Religionsvidenskab, Aarhus Universitet*